

MARJA HELANDER

Taideteokset Saamelaiskulttuurikeskus Sajoksessa Valtion taidekokoelma / Valtion taideteostoitimikunnan tilausteokset

”Tunturissa”

Tuulen tuivertamat, yksinäiset tunturikoivut ovat minun henkistä kotimaisemaani. Ne ovat painautuneet mieleeni jo lapsuuden hiihtoreissuilla, isäni synnyinsijoilla Utsjoella. Tunturikoivun erityisominaisuus on sen palaminen myös tuoreena tai jäisenä. Täten se on aikoinaan osaltaan mahdollistanut saamelaisen poronhoidon ja asutuksen leviämisen tunturiylängöille.

Tunturissa -valoteokseen olen halunnut siirtää tunturikoivujen muotoa, tuoda kappaleen erämaata Inarin kylille. Valoa hohtavana teos luo mielleyhtymiä myös virtaavaan jokeen ja ehkä jopa revontuliin.

”Niin kaikki kukoistaa”

Kaksiosainen teos sai alkunsa utsjokelaisen isäni koulussa 1950-luvulla keräämistä Lapin kasveista. Kasvit oli kuivattu ja kiinnitetty nimilapuvin varustettuna herbaarioon eli kasvioon. Jokainen kasvi oli tarkan tieteellisesti luokiteltu omaan ryhmäänsä. Innostuin siitä ristiriidasta, mikä vallitsi kasvien kauneuden ja monimuotoisuuden sekä ihmisen luokittelu- ja lokerointitarpeen välillä. Samalla mieleeni nousivat saamelaisten historia ja yritykset luokitella saamelaisia alempaan rotuun kuuluviksi. Vielä 1930-luvulla Inarinjärven hautausmaalta oli kaivettu saamelaisten pääkalloja rotuopillisiin tutkimuksiin (kallot on sittemmin palautettu).

Tästä sain idean kerätä oma kasvioni. Se on teoksen ensimmäinen osa ja koostuu 30:sta valokuvasta nykypäivän saamelaisista. Henkilöt on kuvattu eri puolilta Suomea. Heidät on jaoteltu asuinpaikan, ikäryhmän ja äidinkielen mukaan. Tämä luokittelu perustuu Tilastokeskuksen ja Saamelaiskäräjien vaalilautakunnan vuoden 2011 tilastoon. Asuinpaikan mukaan saamelaiset on jaoteltu saamelaisten kotiseutualueella asuviin, muualla Suomessa asuviin sekä ulkomaille asuviin. Kielellinen jaottelu on vaikeampi asia: Saamelaiskäräjien mukaan tilastoja on pidettävä vain suuntaa antavina, koska alle 18-vuotiaiden äidinkielen ilmoittaminen on satunnaista ja äänioikeusikäisistäkin monet jättävät ilmoittamatta äidinkieltänsä. Henkilön äidinkieleksi luettelo on merkittävä tällöin suomen kieli. Lisäksi monet kokevat itsensä kaksikielisiksi.

Joka tapauksessa kuvasin nämä 30 henkilöä, ja prosentuaalisesti heidän osuutensa vastaavat tämän edellä mainitun tilaston faktoja. Jokaisen henkilön vieressä on pieni ”kasviolappu” josta käy ilmi muun muassa ko. henkilön asuinpaikka ja äidinkieli. Vastaiskuna vanhoille rotumääritelmille jokainen henkilö on yksiselitteisesti määritelty Homo sapiens -lajiin kuuluvaksi. Kuvissa halusin esittää henkilöt arvokkaina ja ainutlaatuisina yksilöinä, ja samalla myös voimissaan olevan alkuperäiskansan jäsenenä. Teos ottaa myös hienovaraisesti kantaa suomessa puhutun kolmen saamenkielen asemaan. Optimisestikin arvioiden vain 10 - 11 henkilöä 30:sta puhuu äidinkieltään saamea, ja tähän kymmenen joukkoon mahtuu mukaan vain yksi inarinsaamea puhuva ja yksi koltansaamea puhuva.

Teoksen toinen osa on iso valokuva, jossa on tunturimaiseman päälle kuvattu näitä herbaarion kasveja. Ne muodostavat ornamenttimaisen pinnan kurotellen kohti taivaita, vapautuen määrittelyn ja luokittelun ikeestä. (Marja Helander).

**Lisätietoja: Taiteilija Marja Helander, p. 040 707 3631, marja.helander@saunalahti.fi
Taidesihteeri Erika Hyyryläinen, p. 0400 847 026, erika.hyyrylainen@fng.fi**